

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ

Ὅποιος διαβάσει τὸν «Ἀθρώπινο Μηχανισμό», τώρα μάλιστα πού βγήκε σὲ βιβλίο καλοτυπωμένο κι ὁμορφοδεμένο, βλέπει πόσο καλοσυνείδητα δούλεψε ἡ κ. Ἀλεξάντρα Παπαμάσκου καὶ πόσο κόπιασε μελετώντας κάθε λέξη καὶ ψιλοσκοκινίζοντας κάθε φράση, γιὰ νὰ καταφέρει τὸ μεγάλο ἔργο πού καταφέρει· νὰ μᾶς δώσῃ δηλ. ἕνα τέλειο μετάφρασμα, γραμμένο ἀπὸ τὴν πρώτη λέξη του ἴσαμε τὴν τελευταία σὲ κανονικὴ γλώσσα, καὶ μὴ ἀπόδειξη τρανὴ πὼς ἡ δημοτικὴ μας γλώσσα, πού οἱ ἀνίδεοι ἐπιμένουν νὰν τὴ λένε φτωχὴ, ἔχει ὅλα τὰ πλούτια πού ἀκοῦνε ὄχι μόνο νὰ τραγουδηθεῖ ἕνα αἶσθημα, νὰ γραφεῖ ἕνα δῆγμα, νὰ ξεδιπλωθεῖ ἕνα ὁποιοδήποτε γεγονός, ἀλλὰ καὶ νὰ γραφεῖ ἕνα καθαρὰ ἐπιστημονικὸ βιβλίο.

Ἡ δημοτικὴ γλώσσα δὲ θὰ γίνῃ ποτὲ γλώσσα τῆς ἐπιστήμης, λένε μερικοὶ ἀκόμα, δυστυχῶς καὶ δημοτικιστᾶδες, τοῦ γλυκοῦ νεροῦ πάντα. Μὰ νὰ πού ἡ κ. Παπαμάσκου, δημοτικίστρα γερῆ καὶ ἐπιδείξια συγγραφέσσα, ἐρχεται σήμερον νὰν τοὺς ἀποστομώσῃ μὲ τὸ βιβλίο τῆς. Δὲν εἶναι ὁ «Ἀθρώπιος Μηχανισμός» τὸ πρῶτο ἐπιστημονικὸ βιβλίο πού γράφεται στὴ Δημοτικὴ. Γιὰ νὰ φῶς κατὰ μέρος τὶς ἐπιστημονικὲς μελέτες τοῦ Ψυχᾶρη, ἔχουμε τὴν «Πλουτολογία» τοῦ Μακρίτη, τὸ «Κρασί» τοῦ Στασινοπούλου, τὴ «Ματιὰ» τοῦ Ἀθάξου, τὸ «Κλίμα» τοῦ σφοῦ Φωτιάδη, πού τώρα τυπώνεται στὸ «Νουμά», καὶ τόσα ἄλλα ἄρθρα ἐπιστημονικὰ πού περιττὸ νὰν τὰρδιάσω. Τὸ βιβλίο ὅμως τῆς κ. Παπαμάσκου ἔχει τοῦτο τὸ ξεχωριστὸ χάρισμα, πὼς εἶναι: καθαρὰ ἐπιστημονικὸ βιβλίο σὲ θέμα ξερὸ πού δὲ σηκώνει οὔτε ποίηση, οὔτε παρκακνιστὲς κουβέντες, οὔτε μεταφορὲς, οὔτε κανένα ἀπὸ τὰ συνηθισμένα συγγραφικὰ στολίδια πού μαλακώνουν κάπως τὴ φράση, τῆς δίνουνε λαστικάδα, καὶ ἔτσι ὁμορφᾶνουν καὶ τὴ γλώσσα τους. Ἡ Δημοτικὴ στὸν «Ἀθρώπινο Μηχανισμό» δείχνεται ὁμορφῆ, ὄχι γιατί εἶναι ὁμορφα γραμμένη, μὰ γιατί εἶναι ἡ ἴδια ὁμορφῆ. Ὅποιος διαβάσει μὲ προσοχὴ τὸ βιβλίο ἀδύνατο νὰ φτάσει σ' ἄλλιώτικο συμπέρασμα.

Ἐξὸν ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας, τὸ βιβλίο τῆς κ. Παπαμάσκου εἶναι πολὺτιμος καὶ γιὰ τὴ μέθοδόν του. Σῶνει νὰ συλλογισθεῖ κανεὶς πὼς εἶναι

μεταφρασμένο ἀπὸ τὰ Ἑγγλέζικα καὶ πὼς οἱ Ἑγγλέζοι, στὴν ἐκλαίμευσή, πού λένε, τῆς ἐπιστήμης, ἔχουν ξεπεράσει ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς. Ἀπὸ τὰ Ἑγγλέζικα, θαρρῶ, εἶναι μεταφρασμένο καὶ ἕνα παρόμοιο βιβλιαράκι τοῦ Συλλόγου τοῦ κ. Βικέλα, μὰ τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ μὲ τὴ γλώσσα του καὶ μὲ τὸν τρόπο πούναι μεταφρασμένο, μονάχα ἐπιστήμονες μποροῦνε νὰν τὸ νιώσουν. Τὸ βιβλίο ὅμως τῆς κ. Π. τὸ νιώθει κάθε ἄθροπος πούμαθε νὰ διαβάσει, τὸ νιώθουν ἴδια καὶ οἱ ἐπιστήμονες, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ κατὰ μὲν μποροῦνε νὰ κερδίσουν διαβάζοντάς το. Ὅταν πρωτοδιάβασα τὸ τρίτο μέρος του «Τί γίνεται σὰ σαλεύουμε;» θυμήθηκα τὰ καλὰ φοιτητικὰ μου χρόνια καὶ τὸ μακαρίτη τὸ γέρο Βουσακῆ πού ἴδρωνε σὲ σειρὰ μαθήματα νὰ μᾶς ξηγήσει ἀτὸν μηχανισμόν τῆς κινήσεως». Ἀ μᾶς διάβαζε τὰ 14 μικροῦσαικα κτετατὰ τοῦ Ἑγγλέζικου βιβλίου, οὔτε ὁ μακαρίτης θὰ ἴδρωνε οὔτε μῆς θὰ φεύγαμε ἀπὸ τὸ μάθημά του ὅσο σοφοὶ εἴμαστε στὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ πρὶν τὸν ἀκούσουμε. Ἀνάμεσα στὰ τόσο βερὰ γιὰτρικὰ βιβλία, ἡ «Φυσιολογία» ἐρχεται, γιὰ τὸ φοιτηκὸ τουλάχιστο, σὰν πῖε ἀλαφρὸ καὶ εὐχάριστο βιβλίο καὶ γι' αὐτὸ ὅλοι τὸ διαβάζουν πῖο πρόθυμα καὶ πρὸςχετικὰ, ἀφοῦ μάλιστα τὸ μαθημ' αὐτὸ σὲ πρωτομαρτὶνιστὸν μυστικὸ τῆς ζωῆς πού κάθε νέος πρωτομαρτὶνιστὸν σὲ τὴν ἐπιστήμη λαχταρεῖ νὰν τὸ μαθεῖ. Ὅσο ὅμως καὶ ἂν τὸ διάβασα καὶ τότες καὶ κατόπι, πολλὲς ἀπορίες μου τίς ἔλυσα μὲ τὸ βιβλίο τῆς κ. Π. καὶ γι' αὐτὸ ἐπιμένω πὼς τὸ βιβλίο τῆς μπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ σὲ μερικὰ καὶ τοὺς σπουδαστὰδες τῆς γιαιτρικῆς.

Ὅσο γιὰ τοὺς ὄρους τοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ γιὰ τὶς ἐπιστημονικὲς λέξεις πού ἡ κ. Π. ριζοσπαστικώτατα τοὺς μεταφέρειν στὰ γνήσια ρωμαϊκὰ, δὲν τὸ κρύβω πὼς στὴν ἀρχὴ, ὅταν πρωτοδιάβασα τὸ χερσόγραφο τῆς, ξαφνιαστήκα λίγο. Εἶχα τὴ γνώμη πὼς οἱ ἐπιστημονικὲς λέξεις καὶ οἱ ὄροι μποροῦσαν καὶ ἔπρεπε νὰ μένουν ὅπως εἶναι στὴ θέση τους σὰν ἀξιοσεβαστὲς μούμιες, ἀφοῦ μὲ τὴ ρωμοποίηση τους δὲν ἔχει νὰ κερδίσει τίποτε οὔτε ἡ ἐπιστήμη οὔτε ὁ ἀναγνώστης, ἐξὸν καὶ ἂν εἶναι ἐπιστήμονας. Ἡ καρβουνικὴ ξυνὸ πῆς σ' ἕναν ἀπλοῦτὸ ἄθροπο ἢ ἀνθρωπικὸ δξύ, τὸ ἴδιο κάνει οὔτε τὸν κατὰλαβεῖ, οὔτε τὸ ἄλλο. Ἐπειτα καὶ ἡ μετάφρασή του δξύ σὲ ξυνὸ δὲ μού φαίνεται καὶ τόσο σωστή. Ἀμα λέμε ξυνὸ φανταζόμεστε ἀμέσως κατὰ πού ἂν τὸ βάλουμε στὸ στόμα

θὰ μᾶς ξυνίσει, ἐνῶ ἡ Χημεία ἀλλιώτικα τὸ παίρνει τὸ δξύ. Κάτι παρόμοιο θὰ σκέφτηκε καὶ ἡ κ. Π. καὶ γι' αὐτὸ δὲν πείραξε τὸ δξύονο (ἐνῶ κατὰ τὸ σύστημα τῆς μποροῦτε ἀξιόλογα νὰν τὸ πῆ ξυνόνονο), οὔτε τὴν δξύδωση πού τὴν εἶπε δξύωμὸ καὶ ὄχι ξυνισμό.

Τέτια λάθια (ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰν τὰ πῆ λάθια) λιγοστὰ βρίσκονται στὸ βιβλίο καὶ σκεπάζονται ἀπὸ τὶς τόσες μεγάλες ἐπιτυχίες πού σὲ κάνουνε νὰ πορεῖς καὶ νὰ θαυμάσεις, ὄχι μονάχα τὴν ἐπιδειξιότητα τῆς κ. Π. μὰ καὶ τὰ πλούτια τᾶστερευτα τῆς Δημοτικῆς. Γιὰ τὰ ἀιμοφόρα ἀγγεῖα βρῆκε τὴ λέξη αἱματοσίαμα, γιὰ τὸ Διάφραγμα βρῆκε τὸ Φράχτη, γιὰ τοὺς Σπονδύλους τὰ Σπονδύλια, γιὰ τὸ Νωτιαῖο μυελὸ τὸ Ραχόσκονο, γιὰ τὸ Βραχιόνιον ὄσσιον τὸ Ρόπαλο, γιὰ τὴν Ὀλένη τὴν Ἀχτίδα, γιὰ τὴν Κερκίδα τὸ Παράχτιδο, γιὰ τὸ Συνεκτικὸν ἰσθμὸν τὸ Συγκρατικὸ, καὶ τόσ' ἄλλα ἀκόμα, ὅλα μὲ τὴν ἴδια ἐπιτυχία. Δὲν ξέρω πὼς τῆς ξέφυγε καὶ τοὺς χόνδρους δὲ μᾶς τοὺς εἶπε τραγανὸ, καὶ τὸ Στέρονο—στηθοκόκκαλο ἢ χουλιόρι, ἀφοῦ ἔτσι τὰ λείει ὁ λαός. Ἀν ὅμως καλὰ ἢ ἄσχημα οἱ μῦς μεταμορφώθηκαν σὲ πονίμια, δὲν ξέρω. Ἐγὼ τουλάχιστο δὲ θάχα, ἂν καταπιανόμενα πρὸςμοια δουλιὰ, τὴν παληκαριὰ νὰ κάμω αὐτὴ τὴ μετκαρρόφωση, ὄχι μονάχα γιατί ὁ λαός λέγοντας ποτικὴ ἐνοεῖ ὀρισμένο εἶδος μῦς καὶ ὄχι ὅλους (τὸ δικέφαλο τοῦ βραχιόνιος λ.χ. τὸν τρικέφαλο τῆς κνήμης; καὶ ἕνα δυὸ ἄλλους), μὰ καὶ γιατί θὰ δυσκολευόμενα νὰ γράψω μερικὰ πράγματα συνδεμένα μὲ τοὺς μῦς (πονιμένιος σπασμός λ.χ. = μυϊκὸς σπασμός, πονιμένιος κλωστής = μυϊκὰ ἴνες, μυϊτῆς, μυοκαρδίτης, μυϊκὸς τόνος κτλ.). Ἀπόδειξη πὼς ὁ λαός δὲ λείει πονίμια ὅλους τοὺς μῦς, εἶναι καὶ ὅτι τὸν φῶαν μῦν τὸν λείει φαρνέφρι; δὲ θυμάμαι τώρα ἂν καὶ σ' ἄλλο μῦν ἔχει δώσει ἄλλο ὄνομα ξεχωριστὸ, μὰ θαρρῶ πὼς κατὰ τίτιο θὰ συμβαίνει. Ἐγὼ θὰν τοὺς ἔγραφα μυῶνες τοὺς μῦς καὶ ἔτσι θὰν τὰ βόλεβα κάπως καλύτερα τὰ πράματα, ἀφοῦ μάλιστα ὁ λαός ἔχει τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ μυῶνες καὶ δὲ θάτανε δύσκολο νὰ φτιάσουμε καὶ ἕνα ἐνικὸ ὁ μυῶνας.

Ἡ κ. Π. παίρνει ἀκόμα καὶ τὴ λέξη ζουμί (γαστρικὸ ζουμί κτλ.) γιὰ νὰντικαταστήσει μὲ αὐτὴ τὴ λέξη τὸ ὄγγρο. Θαρρῶ πὼς καὶ ἐδῶ δὲν ἔχει τόσο δικίον ζουμί εἶναι κατὰ πού τρώγεται, ἐνῶ τὸ κάθε ὄγγρο δὲν τρώγεται οὔτε πίνεται. Στὴ σελίδα 34 κάτου κάτου, καὶ ἄλλου, μεταχειρίζεται πολὺ σωστὰ

ΜΕΛΕΝΙΑ

Στὸν ποιητὴ τῆς «Πενταγιώτισσας».

Ὁ τὸ φετινὸ μας τὸ καλοκαίρι! Νὰ πάει καὶ νὰ μὴ γυρίσει!

Φωτιά καὶ λάβρα.

Ἡ ἀτμόσφαιρα ὅλο σταναχωρεμένη· συχνὰ πικρὰ κάνει ξερὲς μπόρες πού μπουδίζουν τὰ μελτέμια νὰ φυσήξουνε λήφτερα.

Ζίστα, ζίστα καὶ πλήξη.

Μὰ τ' εἶναι τοῦτα μπρὸς στὴν ἄλλη ἐκείνη τὴ λάβρα τῶ φουερὸ τοῦ θανατικοῦ πού δένει τὸν τόπο! Ἐχομε βλογίᾶς ἐπιδημία. Δὲν εἶναι σίτι; πού νὰ μὴν ἔχει καὶ ἕνα δυὸ ἀρρώστους. Δὲν εἶναι μέρκα πού νὰ μὴ θάφτουμε πέντε—δέκα. Πού νὰ προκαίμενε γιατροὶ καὶ πού παπάδες;

Εἶναι τριμερὸς νὰ βλέπεις πὼς κουβαλοῦνε κάθε μέρα τοὺς νεκροὺς. Ἐνας παπὰς μπροστὰ μὲ πετρα-

χῆλι στὸ λαϊκὸ, μ' ἕνα φανάρι στὸ χέρι γιὰ κάθε ἄλλο φῶς, καὶ μ' ἕνα σταβρὸ γιὰ κάθε ἄλλη παράταξη. Κατόπι τέσσερες μὸρτηδες κρατώντας τὸ σκάμνο, (ὅπως λέμε τὸ κοινὸ νεκροκρέβατο, πού εἶναι προορισμένο ἄλλοτε νὰ βαζοῦνε μέσα τοὺς πεντάφτωχους), μῖς σ' ἄφτόν ὁ πεθαμένος, ραμμένος μέσα σὲ χασαδῆνο σάκκο, γιὰ νὰ μὴ βλέπει ὁ κόσμος τὰ μούτρα, τὰ σαπισμένα ἀπ' τὶς πληγὲς καὶ ἀπ' τὸ ὄμπιο, καὶ ἀγριέβεται.

Ὅσοι ἔχουνε τὸν τρόπο τους κάνουνε φοβγὴ (1) στὰ γύρω χωριά. Τὸ ἴδιο κάμνουμε καὶ ἐμεῖς· μόνο ὁ ἀδερφός μου ὁ Γιάννης, πού κάνει τὸν παλληκαρὰ, μνήσκει στὴν χώρα γιὰ νὰ μὴν κλείσει ὀλότελα τὸ σπῆτι, πού δὲν τόχουμε σὲ καλὸ.

Τὸ χωριάδικο πού μᾶς φιλοξενεῖ εἶναι μικρὸ καὶ χαριτωμένο, χτισμένο γιαλοπερίγιαλα κατὰ τὸ βοριά, ἀνάμεσα σὲ ἐλιῶνες καὶ σκαμνιώνες. Καθούμαστε σ' ἕνα μεταξοσκουληκαριὸ, καινούργιο πέτρινο χτίριο, ὅζω ἀπ' τὸ χωριὸ χτισμένο πάνου σὲ ὕψωμα, μὲ σάλα ἀπλόχωρη καὶ ἀερικιὰ, μὲ πολλὰ παραθύρια πού βλέπουνε κατὰ τὸν κάμπο καὶ κατὰ τὸ πέλαο,

1) Φοβγὴ (=φοβοφ'γῆ=φοβοφυγῆ)=εἰδικὰ γιὰ τὸ φοβῆν ἀπ' τὸ φέβο τῆς ἐπιδημίας, χολέρας, πανούκλας κτλ. κτλ.

μὲ ἀπλόχωρο περίγυρο γιομάτο σκαμνιὲς καὶ ἄλλα δέντρα καρπερά. Τὸ νερὸ τοῦ χωριοῦ εἶναι ἀλαφρὸ καὶ μπουλιούρι, καὶ τὸ φαί μᾶς πίττα καὶ κότα, πού λείει ὁ λόγος.

*

Ἐχουν περάσει ὡς δεκαπέντε μέρες, ἀφοῦ στήσαμ' ἐδῶ τὴ φωλιά μας. Ὅστοςο τὰ χαμπάρια ἀπ' τὴ χώρα καθόλου καλορίζικα δὲν εἶναι. Ἡ ἀρρώστια θερίζει καὶ ὀργώνει καὶ χορτασμὸ δὲν ἔχει. Καὶ σὰν ἀντίλαλος τῆς καταστροφῆς ὅλο καὶ μᾶς ἐρχονται ὀνόματα νιοπεθαμένων, γνωστὰ, φιλικὰ, συγγενικὰ. Σφίγγει ἡ καρδιά μας καὶ γανιάζουμε. Ὅ; πού θὰ πάει ἀπὸ τὸ κακὸ; Ἀμ' καὶ ἐκεῖνος ὁ παράβολος ὁ Γιάννης τί κάνει καὶ δὲ σηκώνεται; νὰ φύγει ἀπ' τὴ φωτιά; Παλληκαριὲς περνοῦνε σὲ ὀργὴ Θεοῦ;

*

«Εἶναι νύχτα βαθιά, καὶ τὸ φεγγαρι δὲ βγαίνει νὰ σκοτίσει ἄστρο κανένα». Ὅλοι οἱ δικοὶ μου ἀπὸ νῶρας πλαγιάσανε γραμμὴ στὴν καρδιά αἰθουσα τοῦ σκουληκαροφείου. Ἐγὼ δὲν ἔχω ὕπνο ἀπόφα· βγαίνω ἀπ' τὸ πορτί στὸν κήπο καὶ ξαπλώνουμαι πάνου σ' ἕνα

τή λέξη *δγρό* (ἀφού μουσκίβονται ἀπό κάπιο *δγρό*) κι ἀπορῶ πῶς ἔχοντας τόσο ὁμορφὴ κ' ἐκφραστικὴ λέξη τὴν ἄφισε καὶ πῆρε τὸ *ζουμί*. Ὁ Ψυχάρης μούγραφε κάποτε πῶς δὲν πρέπει νὰν τὴν πετάξουνε τὴ λέξη *δγρό* ἢ *δγρό* ἀφού μπορούμε νὰν τὴ μεταχειριστοῦμε σὲ ἐπιστημονικὲς ἀνάγκες. Καὶ θαρρῶ πῶς ὁ Δάσκαλός μας, ὅπως καὶ σ' ἄλλα τᾶλλα, ἔχει δίκιο καὶ σ' αὐτό.

Ὅπως τὸ *Ζουμί*, ἔτσι καὶ τὸ *Καρβουνικό ξυρό*, ἔτσι κ' ἓνα δυὸ ἄλλα τίτια, δὲν πρέπει νὰν τὰ καταλογίσουμε τῆς κ. Π. γιὰ λάθια. Ἡ κ. Π. τραβήχτηκε σ' αὐτὰ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ ἰδέα τῆς νὰ γράψει ἐπιστημονικὸ βιβλίο στὴν καθάρια καὶ κανονικὴ δημοτικὴ γλώσσα. Καὶ τὸ κατάφερε. Νὰ τί πρέπει νὰ κοιτάζει κανεὶς. Κι ὅταν τὴν ζητάζει ἀπ' αὐτὴ τὴ μεριά τὴ δουλιὰ τῆς κ. Π. δὲ δυσκολεύεται νὰν τὸ παραδεχτεῖ, καθὼς τὸ παραδέχτηκε κ' ἐγὼ, πῶς εἶταν ἀπαραίτητο νὰ μεταφραστοῦν κ' οἱ ἐπιστημονικοὶ ὅροι γιὰ νὰ μὴ λερώνει καμιά ξένη λέξη (ἀφού ξένη γιὰ μᾶς εἶναι ἀλάκαιρη ἢ καθαρεύουσα) τὸ ὀλοκάθαρο κ' ἔφταπάρθενο δημοτικὸ βιβλίο τῆς.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Δ Ε Α Ν Τ Ρ Ο Σ

1.

Στὸν πύργο τῆς φέγγει ἓνα φῶς
Ἄστρο μονάχο τώρα
Μέσ' τοῦ πελάου τὸ μάνιασμα
Καὶ τῆς νυχτιᾶς τὴ μπόρα.

—Μὲ μιὰ πλεξιὰ καὶ βρέθημα
Στὸν πύργο τὸ δικό τῆς,
Ἡ μπόρα ἀκόμα νὰ βασιᾶ
Καὶ νᾶμαι σὸ πλεβρό τῆς.—

Τᾶστροπελέμι βρόντηξε
Καὶ τᾶξιο παλληκάρι
Σημάδεψε στὴ λάμψη του
Τὸ δρόμο πού θὰ πάρη.

2.

Καὶ μιὰ ψηλά στὰ σύγνεφα,
Στὸν ἄδη μιὰ τὸν φέγγει
Σὰ φτερωμένός Πήγαος
Τὸ κῦμα πού τὸν παίρνει.

Κι ἄστραψε πάλι κ' ἔλαμψεν
Ἄντίμου τοῦ κυμάτου

Ὁ βράχος ὁ κατὰμαβρος
Μὲ τὰ πολλὰ γκρεμὰ του.

Κι ὁ νιὸς μὲ βία φώναξε
Μπρός σιάνοιγμένο μῆμα
—Μέρισσε βράχο νὰ διαβῶ
Μὲ τάντριωμένο κῦμα!—

3.

Γιὰ λίγη ὥρα ἢ σκοτεινιά
Κι ἀπὲ φως πλημμύρα
Γύρω στὰ μάτια τῆς ψυχῆς
Καὶ τῆς ἀγάπης μύρα.

Σὰν τοῦγιναν προσκέφαλο
Σιὸν ἔβνο πού κοιμήθη
Τῆς πολυγαπημένης του
Τὰ πονεμένα στήθη.

Κι ἀχώριστος σιάνγυριστο
Μακροταξίδεμά του
Μὲ τὴν ἀγάπη χαίρουσαν
Καὶ μὲ τὸ πέταμά του.

ΒΑΡΕΝΤΗΣ

ΔΙΑΜΑΝΤΙΑ

Συναζῶ ἐδῶ μερικὲς λέξεις τῆς δλοζώντανης δημοτικῆς μας γλώσσας, λέξεις γεμάτες ποίηση καὶ μουσικὴ, λέξεις πού (καθὼς λέει ὁ Ψυχάρης) «ὅταν τίς λὲς ξανοίγουνε μπροστά σου κόσμοι καὶ κόσμοι, βλέπεις ἀλάκαιρη, πού νὰ ποῦμε τὴ Δημιουργία, βλέπεις τὴ θάλασσα μὲ τοὺς ἀνέμους, τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ σύννεφα, τὸν ἄθροισμα μὲ τὰ ὄνειρά τ' αὐτοῦ» (Γιὰ τὸ Ρωμ. Θεατρ. σελ. 38).

Οὐρανὸ (πρβλ. τὸ λατ. *caeruleus-a-um*) = γαλανός, πῶχι τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ. — Οὐρανιά μάτια, οὐρανιά θλασσα, οὐρανὸ ζουναρί κ.τ.λ.

Ἀηδονόλαλος (ἡ καὶ —οῦσα, —ο) = πού λαλεῖ μελωδικὰ καὶ πονετικὰ σὰν ἀηδὼν. — Ἀηδονόλαλη λύρα ἀηδονολαλοῦσα γλώσσα, ἀηδονόλαλο παλληκάρι κ.τ.λ.

Ριζοβουνιά (ἡ) = ἡ ρίζα τοῦ βουνοῦ, τὸ κάτω — κάτω μέρος τοῦ βουνοῦ (ὑπώρεια).

Κυματόδατος (ἡ —ο) (πρβλ. κυματοπλήξ) = πού τόνε δέρνουν τὰ κύματα, πού τόνε χτυπάει ἡ θάλασσα, πολυθλασιμένος. — Κυματοδάτο κα-

ράβι, κυματοδάτο καρδιά, κυματοδάτο φῶμα(1).
Δαμπούσα (ἡ) = ἡ λάμψη, τὸ φῶς πού ἀφίνει κᾶποι σῶμα φωτεινὸ.

Κανελλοθρεμμένος (ἡ —ο) = κατὰ λέξη θὰ πῆ θρεμμένος μὲ τὴν ἀρωματικὴ κ' εὐγενικὰ κανέλλα, καλο-ἀναθρεμμένος λοιπὸ, μὲ τρόπους καλοὺς καὶ προκοπή. — Κανελλοθρεμμένη κορασιά κτλ. Τὴν ἴδια σημασία ἔχει καὶ τὸ

Μοσκαναθρεμμένος (ἡ —ο) = κατὰ λέξη: ἀναθρεμμένος μὲ μόνους καὶ μυρουδιές, δηλ. μ' ἐπιμέλεια καὶ φρόνηση ἀναθρεμμένος, ἄθροισμα μ' ἀναθροφή. — Τὴ λυγερή, τὴν ἐκλεχτή, τὴ μοσκαναθρεμμένη (στίχ.) κτλ.

Φεγγαροπρόσωπος (ἡ —ο) = μὲ πρόσωπο στρογγυλὸ κ' ὁμορφὸ σὰν τοῦ φεγγαριοῦ. — Φεγγαροπρόσωπη παρθένια κτλ.

1) Εἶναι καὶ ρῆμ. φτωματῶ = βρωμάω σὰν τὸ φῶμα. Φτωματισμένος ἄθροισμα κ.τ.λ.

ΜΙΚΗΣ ΜΕΓΙΣΤΕΑΣ

— Δὲν ὑπάρχει πιά κχιμὰ ἐλπίδα νὰ ιατρευτεῖ ἀπὸ τὴ διπλωματομανία τοῦ ὁ τύπος μας.

— Μάλιστα δυὸ τρεῖς φημερίδες, σὰν τὴν «Ἐσπερινή» λ. χ. καὶ τὴν «Ἀστραπὴ» ξεφουρνίζουν ἡ κάθε μιὰ κι ἀπὸ μιὰ ντουζίνα διπλωματικὲς γνώμες τὴ μέρα.

— Καὶ τὸ λυπηρὸ εἶναι πού ὁ κοσμάκης τίς χάρτει κι ἀπεκουτιζέται.

— Τὸ ἀνάγνωσμα πού καιρὸ τώρα δημοσιεύει τὸ «Ἄστρο» γιὰ τὴν εὐπόθεση Καρούσου εἶναι πρῶτης σειράς.

— Καὶ ἀληθινὰ νὰ μὴ εἶναι ἄλλα ὅσα γράφει, εἶναι ὅμως διασκεδαστικώτατα καὶ μὲ περίσσια χάρη γραμμένα.

— Ἡ κατὰθεση μάλιστα τοῦ Παπα-Βλασιδῆ ἀξίζει ἀλάκαιρο Βασίλειο. «Φανταστεῖτε, λέει ὁ διασκεδαστικώτατος παπῆς, μιὰ μέρα ὁ Δοῦξ μού ζήτησε ὀχτὼ δεκάρες δανεικὲς γιὰ νὰν βεῖ ἀπὸ τὸ Φάληρο στὴν Ἀθήνα τρίτη θέση».

— Τέτιο Δοῦκα, ἀλλὰ Σακουλὲ, δὲν πρέπει νὰ λυπάται καθόλου ὁ κ. Καρούσος πού τὸν ἔχασε ἀπὸ γαμπρό. Ὁ μακαρίτης Κόμης Δεκάστρος κι ὁ ἀθάνατος Πρίγκηπας Ἀθηρινόπουλος εἰντουσαν πολὺ ἀξιοπρεπέστεροι κι ὅμως κανεὶς Ἀθηναῖος νοικοκύρης δὲ λαχτάρησε νὰν τοὺς κάνει γαμπρούς.

ΒΓΗΚΕ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ:

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

«ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

ΤΟΥ ΔΕΙΛΙΝΟΥ»

καὶ πουλιέται στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Ἐλευθερουδάκη καὶ Μπέκ δυὸ δραχμῆς.

ταπί, ἡ πέφκι (1), ὅπως τὸ λέει ἡ μάνα μου μὲ τὴ βυζαντινὴ του ὀνομασία, ἀπλωμένο κεῖ ἀπ' τὴ μέρα ἀκκουμπώντας τὸ κεφάλι μου στὴν ἀπαλάμη καὶ στηριζώντας καταγῆς τὸν ἀγκῶνα.

Βλέπω τὸν οὐρανὸ κ' ἡ ψυχὴ μου βυθίζεται στὰ μυστήρια τῆς δημιουργίας, κάπου δυὸ ἄστρα πλάι πλάι μού φαίνονται σὰ δυὸ μάτια πού ἐπίμονα μὲ βλέπουνε, μὲ βλέπουνε. Κάποιο νυχτοπούλι θρηνολαλεῖ ἀπ' τὸν πέρα λόγγο σὲ μιὰ στιγμὴ ἓνα σύγκρου διατρέχει τὸ κορμί μου, κι ἀρχινῶ νὰ μουρμουρίζω τοὺς στίχους τῆς «Πενταγιώτισσας».

— «Νύχτα κατὰμαβρη, μάνα τοῦ τρόμου, ἔξυπος βρίσκουμαι σὸ φτωχικό μου, κτλ.»

Ἐκεῖ πού μουρμουρίζω μού ἔρχεται σὰν ἀποκάτωμα, ὅμως δὲν μπορῶ νὰ βεβαιώσω ἂν ἀποκοιμήθηκα ἢ ἂν εἶμαι ζυπητῆς, γιὰτὶ καὶ τ' ἀστέρια βλέπω καὶ τὸ ποίημα ἔξακολουθῶ νὰ ψουφουρίζω.

Σιγὰ σιγὰ κατὰ συνερχαία συμαζέβουνται γύρω στὰ δυὸ τ' ἀστέρια ἐκεῖνα καὶ κανουν ἓνα φανταστικὸ κεφάλι. τ' ἀστέρια εἶναι τὰ μάτια του καὶ μὲ βλέπουνε, καὶ μὲ βλέπουνε. Κ' οἱ διάφοροι ἴσχοι οἱ σκορπισμένοι σὸ ἀπειρο πυκνώνουνται, πυκνῶ-

1) πέφκι (=πέφυλον) = μικρὸς σελιαντῆς ἢ χαλί πού πᾶνανε ἀπάνου τὴν πρῶσιμὴ τους.

νουνται καὶ κανουν τὸ κορμί. ἓνα κορμί γιγάντιο, τὸ ἓνα πόδι του μὲς σὸ πέλαο, τ' ἄλλο πᾶνου σὸ βουνο. Καὶ τώρα κάμνοντας κατὰ σκουληκολογίσματα ἀρχισε νὰ προμαζώνεται, νὰ μικραίνει. Ὅσο μικραίνει τόσο γίνεται διάφανο. Νὰ το, ἔρχεται κατὰ μένα, ἦρθε κιόλας χόπ! Στέκεται ἀπὸ πᾶνου μου. Ἴδιος ὁ κοκκαλιάρης ἐκεῖνος πού εἶχανε μιὰ φορὰ, σὰν εἶμουνα μικρός, στὴ βιτρινα ἓνος φαρμακειοῦ, κ' εἶταν ὁ τρόμος μου. Τὰ μάτια του φλόγες, εἶναι κείνα τὰ ἴδια τ' ἀστέρια καὶ μὲ βλέπουνε, καὶ μὲ βλέπουνε.

Ἡ παρουσία του μὲ σταναχωρεῖ, μὲ πνίγει, θὰ σκάσω, τί νὰ κάμω πῶς νὰ γλυτώσω! Τί μύτη εἶν' ἐκεῖνη; μιὰ συχαμερὴ τρύπα μὲ λίγο χόντρο μπροστά. τὰ σαγόνια του τὰ κοκκαλιένια, τὰ δλόγμνα, τί ἀποτρόπαια! τὰ δόντια του δίχως γούλα, τί ἄγρια καὶ τί ἀπαίσια! τὰ λιγνὰ ποδαροκάλαμα καὶ τὰ σερπετὰ χεροκάλαμα μού φέρνουνε φρίκη. Τὰ χέρια του, τὰ γραπωμένα σὰν ὄρνιου νυχτοδάχτυλα, θαρρῶ θ' ἀπλωθοῦνε σὸ λαιμό μου νὰ γαντζώσουν τὸ λαρύγγι μου νὰ τὸ ξεριζώσουνε. (Ὁ θρῆνος ἀπ' τὸ νυχτοπούλι μού φαίνεται τώρα πῶς βγαίνει μὲς ἀπ' τὸ στήθος του τὸ κοκκαλιάρικο πού ἀνεδοκατεβαίνουν οἱ πλεβρές του σὰν τοῦ τζιτζικα τὰ στήθια.

Κουρᾶ τὰ κακορίζικα σαγόνια του. Θὰ μού μιλήσει. Νὰ μού μιλεῖ, μού μιλεῖ σὸ ρυθμὸ τῆς «Πενταγιώτισσας» πού γυρίζει ἀκόμα σὸ μυαλό μου.

— Ἐγὼ 'μαι τῆς μορφῆς ἡ καταλύτρα, νεράκιδα τοῦ θανάτου παρωρίτρα.

Τὰ κρῖα ἀπὸ τὰ χέρια μου τὰ κοκκαλιένια ὄλοι τὰ τρέμουν καὶ μὲ λέν *Μελιένια*.

Ἀπ' τὰ κατὰχτόνια σταλμένη τώρα, θρῆνο πού χῖνο ἐγὼ σ' ἀπτήν τὴ χώρα!

Κι ἀνοίγοντας τὸ χαώδικο στόμα τῆς πατᾶ ἓνα χάχλανο ἀπάισιο, ἐνῶ ἐγὼ λέω μέσα μου, πᾶντα στὸν ἴδιο ρυθμὸ, χωρὶς τὸν ἐλάχιστο κόπο γιὰ τὸ πλέξιμο τοῦ στίχου.

— Νύχτα ἀξήμερωτη! σαλέβει ὁ νοὺς μου ὦ μὴ σὲ μένανε, μὴ στοὺς δικούς μου!

Νὰ τώρα σῆκωσε τὸ χέρι του, τ' ἀπλώνει σὸ λαιμό μου. θὰ μὲ πιᾶσει, θὰ μὲ ξελαρυγγίσει. Θεὲ μου!

— Ἄ!!!

Τινάχτηκε μιὰ κ' ἡ ὄπτασία χάνεται ἀπὸ μπρός μου στὴ στιγμὴ. Ἀνακάθουμαι καὶ συνεφέρνω λίγο ἀπ' τὴ φρίκη. Εἶναι χαράματα. Τὸ χέρι μου πού ἀκκουμπόουσα ἀπάνου μουδίασε καὶ μερμηγκιάζει. Σηκώνουμαι ὀρθός καὶ σιγοπερπατῶ. Ἄ-